

Jordi Savall, viola de gamba —Follies, Batalles & Planys

Palau Fronteres

Dimarts, 9 de novembre de 2021 – 20 h

Sala de Concerts

Co-organitza Festival Clàssics

Amb la col·laboració de:

Amb el suport de:

Membre de:

Programa

Jordi Savall, violes de gamba i direcció

Hespèrion XXI

Xavier Díaz-Latorre, vihuela, tiorba i guitarra

Andrew Lawrence-King, arpa doppia i arpa
barroca espanyola

Juan Manuel Quintana, viola de gamba baixa

Xavier Puertas, violone

David Mayoral, percussions

Follies, Batalles & Planys

Glosats, variacions & improvisacions

Follies i romanesques (Roma, 1553)

Diego Ortiz (ca. 1510-ca. 1570)

*Folia — Passamezzo antico — Ruggiero —
Romanesca — Passamezzo moderno*

The captain Hume “Musical Humors” (Londres, 1605)

Tobias Hume (ca. 1569-1645)

*A souldiers march — Harke, harke —
What if a day — A souldiers resolution*

Grounds & Improvisacions

Anònim (Anglaterra, 1650)

Greensleeves to a Ground (Romanesca)

Juan García de Zéspedes (ca. 1619-1678)

Improvisacions sobre la *Guaracha* (Mèxic, 1690)

Instrucción de música sobre la guitarra española
(Saragossa, 1674)

Gaspar Sanz (1640-1710)
Jácaras & Canarios

Planys

Monsieur de Sainte-Colombe, le père
(ca. 1640-ca. 1701)
Concert XLIV à deux violes égales, “Tombeau les Regrets” (ca. 1680)

Follies

Marin Marais (1656-1728)
Couplets de Folies d’Espagne (París, 1711)

El Còdex Saldívar (Mèxic, 1720)

Santiago de Murcia (1673-1739)
Fandango

The Lancashire pipes

The Manchester Gamba Book (ca. 1670)
A pointe or preludium — The Lancashire pipes
—
The pigges of Rumsey — Kate of Bardie — A toy

Variacions & Improvisacions

El Còdex "Trujillo del Perú" (Lima, 1780)
Tonada de El Chimo (Lament)
Cachua Serranita (Ball rodó)

Durada aproximada del concert: 75 minuts,
sense pausa
#nousformats #llegendes

Mecenes d'Honor

Mecenes Protectors

Mitjans Col·laboradors

Col·laboradors

Armand Basi – Bagués-Marsiera Joiers – Balot Restauració – Cardoner Grup – Catalonia Hotels & Resorts – Coca-Cola – Col·legi d'Enginyers de Camins, Canals i Ports – Col·legi Oficial d'Òptics Optometristes de Catalunya – Deloitte – Eurofirms Group – Fundació Antiques Caixes Catalanes - BBVA – Fundació Caixa d'Enginyers – Fundació Castell de Peralada – Fundació Metalquímia – Helvetia Compañía Suiza S.A. de Seguros y Reaseguros – La Fageda – Quadis – Saba Infraestructures, S.A. – Scasi Soluciones de Impresión S.L.

Amics Benefactors

Ascensores Jordà, S.A. – Fundació Antoni Serra Santamans – Inclos Interiorisme, S.L. – Teatre Romea – Veolia Serveis Catalunya S.A.U.

Membres Palau XXI

Mª Dolors i Francesc – Elvira Abril – Pere Armadàs Bosch – Rosamaria Artigas i Costajussà – Marta Barnes – professor Rafael I. Barraquer Compte – Mariona Carulla Font – Lluís Carulla Font – Carlos Colomer Casellas – Isabel Esteve Cruella – Pere Grau Vacarissas – María José Lavin Guitart – Anna Saura Miarnau – Juan Manuel Soler Pujol – Daniela Turco – Joan Uriach Marsal – M^a. del Carmen Pous Guardia

Poema

El dubte del subjecte

S'ha d'anar alerta
amb el llenguatge
si es vol evitar la sang.

El balbuceig del nadó
és la primera mostra
de lluita interna.

Anna Gual

Lenigma del microbi

Ameba (2020)

Comentari

Aquest concert gira al voltant de la variació i de la improvisació instrumentals a final del Renaixement i el Barroc. Al segle XVI, la variació, basada en la pràctica de la improvisació, es formalitzà com a principi compositiu definidor de l'estructura d'obres. Aquestes pràctiques foren conegudes com a gloses, disminucions o *diferencias*, i normalment es feien sobre temes musicals de llarga tradició.

Un d'aquests temes fou, sens dubte, la folia, dansa que es presenta en la versió del *Tratado de glosas* de Diego Ortiz, un manual del 1553 que explica com *glosar*, és a dir, com improvisar a partir de melodies molt conegudes. La folia ja apareix aquí amb el seu característic esquema melòdico-harmònic, que serví com a base de la versió altament estilitzada de Lully –ja batejada com la Folia d'Espanya– i que inspirà les folies europees posteriors, com la versió de Marin Marais inclosa en aquest programa. D'Ortiz també sentirem les seves gloses del *passamezzo antico* i la romaneca, ambdós amb una base melòdico-harmònica pràcticament idèntica que apareix en peces tan conegudes com el popularíssim *Greensleeves to a ground*.

De fet, un dels nuclis d'aquesta pràctica de la variació instrumental fou l'hispanic, com queda palès també a la *Instrucción de música sobre la guitarra española* de Gaspar Sanz (1674), d'on s'han seleccionat dues danses especialment bullicioses: la *jácara*, dansa femenina associada a l'hampa, i el *canario*, una autèntica “guerra de peus” precedent del *zapateado*. A aquestes danses, s'hi afegeix el fandango de Santiago de Murcia, ball que acabà relacionat amb gresca, bullici i batusses. Així mateix, Savall proposa aplicar aquesta pràctica de la variació a peces del repertori de l'Amèrica virregnal, com l'animada *Guaracha* del villancet *Convidando está la noche* del compositor novohispà Juan García de Zéspedes, i diverses peces del *Còdex Trujillo del Perú*.

El concert també es fa ressò de pràctiques molt relacionades amb la improvisació a l'àrea anglesa, sobretot al voltant de la *lyra-viol*, a través d'una selecció de peces del *Musical humors* de Tobias Hume i de l'anònim *Manchester gamba book*, repertori que Savall ha ajudat a difondre. Val la pena esmentar la batallant selecció de peces de Hume, ja que mostren la vessant més marcial d'aquest compositor, soldat de professió, tot intentant recrear el món militar de manera especialment enginyosa.

Al bell mig del concert se situa el *Tombeau les Regrets* de Jean de Sainte-Colombe, obra d'enorme intensitat emotiva que serveix d'oasi emocional entre tant de bullici. Així doncs, a partir de temes molt coneguts i reiteratius –que no s'estranyin els oients si al llarg del programa tenen una sensació constant de *déjà vu*–, el concert ens convida a sentir emocions intenses, i tot a partir d'una enorme varietat de recursos purament instrumentals.

Aurèlia Pessarrodona, doctora en musicologia i cantant

Festival Clàssics

La Casa dels Clàssics torna amb la tercera edició d'aquest festival d'arts contemporànies i pensament que posa els clàssics al centre de les energies creatives d'avui. La temàtica de l'edició 2021 és LA IRA. Un tema cabdal en aquest present convuls que ja inspirava la literatura clàssica en els seus orígens.

En els darrers anys hem viscut esclats d'ira i moviments creixents d'indignats a tot el món en contextos ben diferents: des de les primeres revoltes de la primavera àrab fins a la Revolució dels Paraigües de Hong Kong, passant per les protestes viscudes a Barcelona. Mirant els carrers d'arreu, podríem dir que vivim en un temps irat, encès, tip d'acceptar certes injustícies i impotent a l'hora de canviar-les.

Però la ira no és un sentiment nou ni contemporani. Teixeix la història de la humanitat i de la nostra literatura des dels seus orígens i ha preocupat als filòsofs durant més de dos mil·lennis.

LA IRA: la bèstia amb què vivim.

Palau de la Música Catalana Temporada 2021–2022

Celebrem la vida!

Leonidas Kavakos & Orquestra
Simfònica de la Ràdio de Berlín

Cantates i himnes de Nadal de Bach amb

Gabrieli Consort &
Players & McCreesh

Quatre últimes cançons de Strauss amb

Malin Byström, Filharmònica
de Bergen & Gardner

Philharmonia Orchestra
& Rouvali

L'enfance du Christ de Berlioz amb

John Eliot Gardiner

Missa en Si menor de Bach amb

Balthasar Neumann Chor
& Ensemble & Hengelbrock

Yuja Wang

King Arthur i The fairy queen de Purcell amb

Vox Luminis

La consagració de la primavera de Stravinsky amb

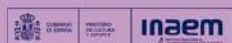
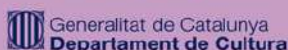
Les Siècles & Roth

Integral de Simfonies de Brahms amb

Orquestra Simfònica de la
Ràdio Sueca & Harding

Més informació i venda
d'entrades a www.palaumusica.cat

Amb la col·laboració de:

Biografies

Jordi Savall, violes de gamba i direcció

És una de les personalitats musicals més polivalents de la seva generació. Fa més de cinquanta anys que dona a conèixer al món meravelles musicals abandonades en la foscor de la indiferència i de l'oblit. Dedicat a la recerca d'aquestes músiques antigues, les llegeix i les interpreta amb la seva viola de gamba, o com a director. Les seves activitats com a concertista, pedagog, investigador i creador de nous projectes, tant musicals com culturals, el situen entre els principals artífexs del fenomen de revaloració de la música històrica. És fundador, juntament amb Montserrat Figueras, dels grups musicals Hespèrion XXI (1974), La Capella Reial de Catalunya (1987) i Le Concert des Nations (1989), amb els quals explora i crea un univers d'emocions i de bellesa, i les projecta al món i a milions d'amants de la música.

Amb la seva fonamental participació en la pel·lícula d'Alain Corneau *Tous les matins du monde* (César a la millor banda sonora), la seva intensa activitat concertística (140 concerts a l'any), discogràfica (6 enregistraments anuals) i amb la creació del seu propi segell, Alia Vox, fundat conjuntament amb Montserrat Figueras el 1998, Jordi Savall demostra que la música antiga no ha de ser necessàriament elitista i que interessa a un públic de totes les edats cada vegada més divers i més nombrós.

La seva ingent tasca de concerts i enregistraments pot ser definida com un assumpte “*no simplement de recuperació musical, sinó més aviat d’una reanimació creativa*”, en paraules del crític Allan Kozinn de «The New York Times» (2005).

Al llarg de la seva carrera ha enregistrat i editat més de 230 discos de repertoris de música medieval, renaixentista, barroca i del Classicisme, amb una especial atenció al patrimoni musical hispànic i mediterrani, que han estat mereixedors de moltes distincions, com els Midem Awards, International Classical Music Awards i un Grammy Award. Els seus programes de concert han convertit la música en un instrument de mediació per a l’entesa i la pau entre pobles i cultures diferents i de vegades enfrontades. No debades l’any 2008 Jordi Savall fou nomenat Ambaixador de la Unió Europea per al diàleg intercultural i, juntament amb Montserrat Figueras, varen ser investits Artistes per la Pau dins del programa Ambaixadors de Bona Voluntat de la UNESCO.

La seva trajectòria artística ha estat considerada un dels motors del renaixement de la música antiga d’Europa, del Nou Món i de la Mediterrània, així com un referent de primer ordre en l’estudi, la interpretació, la direcció i l’apropament a diverses tradicions musicals en un diàleg intercultural de gran significació que ha traspassat totes les fronteres. La seva fecunda carrera musical ha estat mereixedora de les més altes distincions nacionals i internacionals, d’entre les quals cal destacar el títol de doctor *honoris causa* per les universitats d’Évora (Portugal), de Barcelona, de Lovaina (Bèlgica), de Basilea (Suïssa) i d’Utrecht (Països Baixos), la insígnia de Chevalier de la Legió d’Honor de la República Francesa, el Premi Internacional de Música per la Pau del Ministeri de Cultura i Ciència de la Baixa Saxònia, la Medalla d’Or de la Generalitat de Catalunya, la Medalla d’Or al Mèrit Cultural de l’Ajuntament de Barcelona, el Premi Europeu Helena Vaz da Silva i el prestigiós Premi Léonie Sonning, considerat el Premi Nobel de la música. “*Jordi Savall posa de manifest una herència cultural comuna infinitament diversa. És un home per al nostre temps*” («The Guardian», 2011).

Jordi Savall toca els instruments següents:

Viola de gamba soprano d’anònim italià (ca. 1500)

Viola de gamba baixa de 6 cordes de Pellegrino Zanetti (Venècia, 1553)

Viola de gamba baixa de 7 cordes de Barak Norman (Londres, 1697)

Hespèrion XXI

©Liliana Morsia

El valor més important de la música antiga rau en la seva capacitat, com a llenguatge artístic universal, per transmetre sensibilitats, emocions i idees ancestrals que captiven encara avui dia l'espectador actual. Amb un repertori que va des del segle X fins al segle XVIII, Hespèrion XXI cerca contínuament nous punts d'unió entre Orient i Occident amb una clara voluntat integradora i de recuperació del patrimoni musical internacional, especialment de l'àmbit mediterrani i amb connexió amb les músiques del Nou Món americà.

L'any 1974, a Basilea, Jordi Savall i Montserrat Figueras, juntament amb Lorenzo Alpert i Hopkinson Smith van fundar el grup Hespèrion XX, un conjunt de música antiga que pretenia recuperar i difondre el ric i fascinant repertori musical anterior al segle XIX a partir de noves premisses: els criteris històrics i els instruments originals. El seu nom, Hespèrion, significa "originari d'Hespèria", que en grec antic era la denominació de les dues penínsules més occidentals d'Europa: la ibèrica i la italiana. També era el nom que rebia el planeta Venus quan apareixia per Occident. Hespèrion XX, a partir de l'any 2000, canvia la denominació per Hespèrion XXI.

Hespèrion XXI és avui dia una referència ineludible per comprendre l'evolució de la música en el període que va des de l'edat mitjana fins al Barroc. La seva tasca de recuperació d'obres, partitures, instruments i documents inèdits té un doble valor incalculable: d'una banda, el rigorós treball de recerca aporta noves dades i interpretacions sobre els coneixements històrics d'una època i, de l'altra, l'exquisida qualitat de les interpretacions posa a l'abast del públic la possibilitat de gaudir amb naturalitat de la delicadesa estètica i espiritual pròpia de les obres d'aquell temps.

Des de l'inici, Hespèrion XXI va prendre un rumb artístic clar i innovador que acabaria creant escola en el panorama mundial de la música antiga, car la concebia i la concep com a eina d'experimentació musical, amb la qual cerca la màxima bellesa i l'expressivitat en les interpretacions. Tot intèrpret de música antiga té un compromís amb l'esperit original de cada obra i ha d'aprendre a connectar-hi a través de l'estudi de l'autor, dels instruments de l'època, de l'obra en si i de les seves circumstàncies concretes. Però com a artesà de la música, també està obligat a prendre decisions sobre el que està interpretant: del seu talent, de la seva creativitat i de la seva capacitat de transmetre emocions depèn la seva capacitat per connectar el passat amb el present, la cultura amb la seva divulgació.

El repertori d'Hespèrion XXI inclou, entre d'altres, obres del repertori sefardita, *romances* castellans, peces del Segle d'Or espanyol i de l'Europa de les nacions. Alguns dels seus programes de concerts més celebrats han estat *Les Cantigues de Santa Maria* d'Alfons X el Savi, *La diàspora sefardita*, les músiques de Jerusalem, d'Istanbul, d'Armènia o les *Folias criollas*. Gràcies al destacadíssim treball dels nombrosos músics i col·laboradors que han participat amb el conjunt durant tots aquests anys, Hespèrion XXI té encara un paper clau en la recuperació i la revaloració del patrimoni musical i amb una gran repercussió a nivell mundial. Amb més de 60 CD publicats, avui per avui la formació ofereix concerts per tot el planeta i és membre habitual als grans festivals internacionals de música antiga.

També et pot interessar...

Palau Bach / Nadal al Palau

Dilluns, 13.12.21 – 20 h

Sala de Concerts

Cantates i himnes de Nadal de Bach

Gabrieli Consort & Players

Paul McCreesh, director

Johann Sebastian Bach:

Cantata 151, “Süßer Trost, mein Jesus kömmt”

Simfonia BWV 146

Missa en Sol major, BWV 236

Himne “Von himmel hoch”

Cantata núm. 63 “Christen, ätztet diesen Tag”

Preu: de 12 a 60 €

An abstract painting featuring vibrant, wavy lines in shades of blue, orange, and white, creating a sense of movement and depth. The background is a deep, solid blue.

PALAU
DE LA
MÚSICA
ORFEÓ
CATALÀ

